

The Journal of Educational Reflections ISSN: 2587-0068	Vol 5, Issue: 2, Year: 2021	Article history Received: 11.03.2021 Received in revised form: 11.05.2021 Accepted: 16.06.2021 Available online: 31.12.2021
	http://dergipark.org.tr/pub/eduref	

Program Review, Evaluation and Development Study for Analytical Thinking in The Second-Class Visual Arts Course

İkinci Sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Analitik Düşünmeye Yönelik Program İnceleme, Değerlendirme ve Geliştirme Çalışması

Fulya Köse / ORCID ID: 0000-0003-4101-1630
fulyakose@gmail.com

Özet	Abstract
<p>Bu çalışmanın amacı ikinci sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim programının analitik düşünmeyi uygunluğu açısından incelenmesi, değerlendirilmesi ve geliştirilmesidir. Çalışma nitel bir çalışma olup olgubilim deseninde gerçekleştirilmiştir. Veriler doküman incelemesi ve görüşme yöntemi kullanılarak toplanmış ve betimsel içerik analizi yaklaşımıyla incelenmiştir. Alanda uygulayıcı olan iki öğretmen ile görüşme yapılmıştır. Öğretmenlerle yapılan görüşme sonucunda, programda yer alan kazanımların yedisinin uygun olduğu, içeriğin analitik düşünmeye yönelik olduğu ifade edilmiştir. Eğitim durumlarında gösterip yaptırma yöntemi, soru-cevap tekniği, gözleme dayalı çalışmalar yaptıklarını, ölçme ve değerlendirmede ise gözlem, öz-akran değerlendirmesi, dereceli puanlama anahtarı, yapılandırılmış grid kullandıklarını belirtmişlerdir. Yapılan doküman incelemesi sonucunda ikinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının analitik düşünmeye kısmen uygun olduğu (17 kazanımından yedisinin analitik düşünmeye uygun), içerikte kısmen analitik düşünmeye yer verildiği görülmüştür. Eğitim durumu ve sınav durumu ise programda belirtilmemiştir. Çalışma sonucunda programın geliştirilmesi amacıyla kazanım, içerik, eğitim ve sınav durumlarına yönelik önerilerde bulunulmuştur.</p> <p>Anahtar Kelimeler: öğretim programı; görsel sanatlar eğitimi; analitik düşünme.</p>	<p>The aim of this study is to examine, evaluate and improve the second grade Visual Arts Lesson Curriculum in terms of its suitability to analytical thinking. The study is a qualitative study and has been carried out in phenomenological design. The data were collected using document analysis and interview methods and analyzed with a descriptive content analysis approach. Interviews were made with two teachers who are practitioners in the field. As a result of the interviews with the teachers, it was stated that seven of the aims in the program were appropriate and the content was for analytical thinking. They stated that they used demonstration method, question-answer technique, and observational studies in teaching and learning activities, and they used observation, self and/or -peer evaluation, rubric, and structured grid for measurement and evaluation. As a result of the document analysis, it was seen that the second-grade visual arts lesson curriculum was partially suitable for analytical thinking (7 out of 17 our aims were suitable for analytical thinking), and that analytical thinking was partially included in the content. Educational status and testing status are not specified in the program. As a result of the study, suggestions were made regarding the goals and aims, content, training and testing situations in order to improve the program.</p> <p>Keywords: Curriculum; visual arts education; analytical thinking.</p>

Introduction

It can be stated that the best way to enable students to think analytically is through curriculum. It can be thought that factors such as the four basic elements of the curriculum, objectives, content, learning-teaching process and evaluation for analytical thinking, and the ability of the teacher to think analytically while applying the curriculum, play an important role in achieving this goal. It can be stated that the art lesson, which we can mention among the students' favorite lessons in primary school, can contribute to the overall development of children as well as contribute to their ability to express themselves freely and develop their thinking skills. Therefore, the general purpose of the research is to examine the suitability of the primary school second grade visual arts course curriculum for analytical thinking.

Method

This study is a qualitative study and was carried out in a phenomenological pattern. Triangulation model was used as the data were obtained by document analysis and interview. The sample of the study was chosen by the easily accessible sampling method and 1 female (42 years old), 1 male (40 years old) teaching at second grade of primary school in Onikisubat District of Kahramanmaraş in the 2020-2021 academic year, with a seniority of 15 years and above classroom teacher and second grade visual arts course curriculum elements of objectives, content, learning-teaching process and evaluation (MEB, 2018) were included to the research. As a data collection tool, a personal information form and semi-structured interview form consisting of open-ended questions about second grade visual arts course curriculum was used. In the document analysis, first of all, the objectives were discussed and evaluated in terms of the suitability of the curriculum for analytical thinking. The opinions of the teachers were analyzed descriptively in terms of the suitability of the second grade visual arts course curriculum for the objections, content, learning-teaching process and evaluation for analytical thinking.

Findings, discussion and result

As a result of the interviews, it has been understood that there are objections for analytical thinking , it is also thought that the program is suitable for research and questioning and it is detailed enough, and it includes high-level cognitive elements and is suitable for the development of students of this age. In the element of content, it has been stated by the teachers that the themes and titles are in appropriate order. In terms of learning-teaching process, the teachers state that teaching methods and techniques are not included in the curriculum, they also make students observation-based drawings and art works by using their daily plans, they make students observe first in three-dimensional studies and then they let them to draw. They stated that they made use of games, questioning, analysis, evaluation, critical thinking materials, creative thinking, observation, design, examination, association, drawing, painting, individual and group work. In the evaluation part of the programme, they stated that teachers apply products evaluation and assessment, observation, self-peer evaluation, rubric, structured grid, and visual reading. It has been observed that teachers prepare for the lesson by making a daily plan more than the program in practice, and they think although new teaching methods and techniques will be useful, for various reasons such as time, the number of students and the conditions of the school etc., they still apply teacher-centered methods.

Since the 2nd grade visual arts evaluation elements are not included in the curriculum, studies can be carried out to add analytical thinking scales to the curriculum in accordance with the structure of the course. Rubrics, rubrics and open-ended questions can be used to provide analytical thinking in the second grade visual arts lesson.

GİRİŞ

Analitik düşünme, tek tek parçalardan bütünü gitmek, matematik yasalarıyla düşünmek, belli oranlar ve orantılar, sebep-sonuç ilişkileri ve dengeler üzerine inşa edilen bir düşünce sistemidir (Yıldız ve Baltacı, 2016). Analitik düşünmede bütünün parçalarına ayrılarak baştan tanımlanması ve sınıflandırılmasına dönük işlemler yer almaktadır. Çözümlemeye dayanan bir düşünme şeklidir. Yapısı gereği somut problemleri küçük parçalara ayırma, parçaların özelliklerinden yola çıkılarak bilgiler edinerek (mantıksal işlevsel vs. bağ kurarak) bütüne ulaşmaya çalışma, bilgi ve olaylar arasında ilişki kurma, aralarında bulunan temel ilişkileri tanımlayarak karmaşık ilişkileri irdeleme vardır (Güneş,2012,131-132). Analitik düşünen kişi, büyük bir problemi daha basit parçalara bölerek bu parçalara çareler üreterek gerçek problemi çözmeye çalışacaktır (Özdemir,2020,951).

Analitik düşünen bireyler, parçalar arası ilişkileri belirleyebilir ancak parçalara odaklandıklarında da bütünü kaçırabilirler. Ayrıntılara odaklandıklarında ise problem çözümünde fazla süre kaybederler. Bunun yanı sıra analitik bireyler, zihinsel süreçleri yoğun kullanırlar. Bu konuda öğretmenlerin öğrencilerin analitik düşünmesini sağlaması beklenir ve öğretmenlerin de analitik düşünmesi öğrencilerin analitik düşünmesinde etkili

olacaktır (Değirmenci, 2018, 55-56). Analitik düşünme becerisinin işaretleri ise bir durumun analizi, öğelerinin ve öğeler arasındaki ilişkilerinin ve örgütlenme ilkelerinin ortaya koyulması, düşüncelerin temellerinin geçerliğinin ve güvenilirliğinin doğru bir biçimde değerlendirilebilmesi ve açıkça ifadesi, yapılan analizin etkili bir biçimde değerlendirilebilmesi ve bir sonuca ulaşılmasıdır (Akkuş Çakır ve Senemoğlu, 2016,1490). Facione'ye (2011) göre analitik düşünme becerileri; bilgi ve fikirleri yorumlamak, sunulan bilgilerle gerçekliğin benzerlikleri ve farklılıkları tanımlamak, hipotezler geliştirmek, cümlelerin veya bir bölümün parçalarının ilişkisini açıklamaktır.

Analitik düşünmenin eğitime yansımaları açısından değerlendirdiğimizde eğitimde beceri seviyesinin yükselmesi, bireyin kendini yetiştirerek geliştirmesi ve kişisel kabiliyetlerini sonuna kadar kullanması ön plana çıkmaktadır. Bireyin bilgiye dayanan bir yaşamı öğrenme, analitik düşünme, sentez oluşturabilme, problemleri çözme ve etkili iletişim kurma gibi beceriler edinmesi gerekmektedir. Hızla artan bilgi karşısında, her şeyi bilmektense bilgiyi nereden ve nasıl edineceğini bilen, seçici olan, kısacası öğrenmeyi öğrenen insana ihtiyaç olacaktır (Numanoğlu, 1999, 333). Eğitimde gelişmelerle birlikte yeni dönemde öğrencilerin kişisel kabiliyetlerini sonuna kadar kullanması ve analitik düşünme, sentez oluşturabilme, problemleri çözme ve etkili iletişim kurma gibi beceriler edinmesi istenmektedir (Şentürk, 2009). Analitik düşünce olayların analiz yoluyla anlaşılmasını olanak sağlayan bir yol olarak düşünülebilir.

Öğrencilerin analitik düşüncelerini sağlamak amacıyla kullanılacak en iyi yolun öğretim programlarından geçmekte olduğu ifade edilebilir. Öğretim programının dört temel ögesi olan kazanım, içerik, eğitim ve sınav durumlarının analitik düşünmeye yönelik olarak hazırlanması, öğretmenin programı uygularken analitik düşünebilmesi gibi faktörlerin bu hedefe ulaşmada önemli rol oynadığı düşünülebilir. Öğrencilerin ilkökulda en sevdiği dersler arasında sayabileceğimiz resim dersi çocukların gelişimlerine de katkı sağlayabileceği gibi onların kendini özgürce ifade edebilmesine, düşünme becerilerini geliştirmesine katkı sağlayabileceği ifade edilebilir.

Resim, öğretim programlarında “görsel sanatlar” dersi adı altında yer almaktadır. Görsel sanatlar dersi öğretim programının 1.2.3.ve 4. Sınıflarında yer alan içerikte;

- Hayal dünyasının, duyu ve düşüncelerin sanat yoluyla nasıl ifade bulduğu, sanat eserinin değeri, sanatın zaman içerisindeki değişimi ve yapıldıkları yerlerin tanınması,
- Türk kültürü ve diğer kültürlerden ilham alınarak yeni düşünceler oluşturularak bu düşüncelerin uygulamasında sanata özgü malzeme ve tekniklerin işe koşulması,
- Oyun ve sorularla öğrenmenin meydana gelmesi, yerel sanat ürünlerinde bulunan motiflerin incelenerek sanata karşı duyarlı olunması,
- Geçmişte yapılmış sanat eserlerinin günümüzdeki sanata etkisi üzerine eğilme vardır (MEB, 2018,9).

Görsel sanatlar dersi öğretim programına özgü beceriler arasında ise analiz etme, değerlendirme, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme vb. düşünme becerileri yer almaktadır (MEB, 2018,9). Yenilenen bilişsel taksonomide yaratıcılık en üst basamağa alınmış ve analiz, değerlendirme süreçlerini de kapsadığı belirtilmiştir (Kratwohl,2002,3). Bu durumda öğrencilerin analiz etme becerilerini sağlamak amacıyla yapılabilecek etkinlikler, düzenlenen öğretim programları onların hem analitik düşünme becerilerini geliştirmelerine de katkı sağlayabilecek hem de en üst bilişsel basamak olan yaratıcılığa da hizmet edecektir. Özellikle görsel sanatlar dersi ile daha çok bağdaştırılan yaratıcılık konusunda da öğrencilere katkı sağlayabilecektir. Bu bağlamda içerikte yer alan “oyun ve sorgulama aracılığıyla öğrenmenin gerçekleşmesi”, “Türk kültürü ve diğer kültürlerden ilham alınarak yeni düşünceler oluşturulması” aşamalarında analitik düşünmenin geliştirilmesi ihtiyacı doğduğu da düşünülebilir.

Konuyla ilgili alanyazın incelendiğinde; Kanyılmaz ve Özata Yücel (2020) tarafından öğretmenlerin fen bilimleri dersinde, öğrencilerin analitik düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik görüşleri ve gerçekleştirdikleri sınıf içi uygulamaları incelemek amacıyla yaptıkları çalışmada, 3.ve 4. sınıf öğretmeni iki öğretmenle görüşmeler yapılmış, devamında bu sınıflarda elektrik ile ilgili ünite boyunca sınıf içi gözlemler yapılmıştır. Gözlem öncesinde görüşmelerde 3.sınıf öğretmeni, fen bilimleri dersinin yaparak-yaşayarak, deney ve gözlemlerle öğretilmesine ihtiyaç olduğunu ve öğrencilerin analitik düşünme becerilerini geliştirmek için beyin fırtınası, soru-cevap yöntem-tekniklerini kullandığını ifade etmesine karşın öğretmenin ünite süresince ağırlıklı olarak öğretmen merkezli yöntemleri kullandığı görülmüştür. 4. sınıf öğretmeni görüşmede analitik düşünme becerilerin gelişimi için dersi yaparak-yaşayarak, video ve görsel materyallere yoğunlaşarak işlediğini belirtmiş ve ünite boyunca da etkileşime dayanan sınıf içi uygulamaları kullanmıştır. Olça (2015) tarafından ortaokul öğrencileri üzerinde probleme dayalı öğrenme yönteminin öğrencilerin analitik düşünme becerileri, kavramsal anlamaları ve fen bilgisi dersine yönelik tutumlarına etkisini incelemek amacıyla yapılan deneysel çalışma sonucunda ise öğrencilerin analitik düşünme becerileri ve kavramsal anlama düzeylerinde deney grubu lehine anlamlı farklılık olduğu görülmüş, fen bilgisi dersine yönelik tutumlarında farklılık bulunamamış, öğrencilerle yapılan görüşmelerde

probleme dayalı öğrenme sürecine ve öğrenmeleri üzerindeki etkilerine ilişkin olumlu görüşlere ulaşılmıştır. Ocak ve Park (2020) tarafından lise öğrencilerinin analitik düşünme düzeylerinin belirlemeye yönelik çalışmaları sonucunda 4 faktör ve 24 maddeden oluşan geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmişlerdir. Yükseköğretim öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada Akkuş Çakır ve Senemoğlu (2016), yaptıkları çalışma sonucunda üniversite öğrencilerinin analitik düşünme becerilerinin düşük seviyede olduğunu ve üniversite eğitimiyle bu becerilerinin geliştiği fakat istenilen düzeye ulaşamadığını belirtmişlerdir. Bu durum eğitimle analitik düşünmenin geliştirilebileceğini ortaya koymaktadır. Özdemir (2020) tarafından analitik düşünmenin Türkçe eğitiminin temel dil becerileriyle ilişkisini ortaya koyma ve bu konuda teorik bir çerçeve oluşturmak amacıyla yapılan araştırmada, analitik düşünme becerisinin eğitim yoluyla geliştirilebileceğini, sentez ve değerlendirme basamaklarını içeren düşünme becerilerinin geliştirmek amaçlı ön hazırlığı temsil ettiği ortaya konulmuştur. Alanyazında yapılan tüm bu çalışmalar ışığında öğrencilerin analitik düşünme becerilerini geliştirmek için eğitimde en iyi araçların öğretim programları olabileceği ifade edilebilir.

Öğrencilerin ilkökul yıllarından itibaren analitik düşünme becerilerini geliştirmek amacıyla neden-sonuç ilişkisi kurma, farklılıkları ortaya koyabilme, ilişkilendirme yapabilme vb. birçok beceriye sahip olmalarını sağlamanın gerekli olduğu ifade edilebilir. Daha küçük yaşlarda çocukların hayatına giren sanat dallarından biri olan resim, görsel sanatlar dersi kapsamında yapılacak etkinlikler öğretim programında da ifade edildiği gibi öğrencilerin analitik düşüncelerine olumlu yönde katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Alanyazında görsel sanatlar dersi öğretim programının analitik düşünmeye uygunluğu ve geliştirilmesi yönünde çalışmalara rastlanamaması ve daha çok üst sınıf kademelerinde (Fidan ve Fidan,2016; Ateş,2007; Nalinci,2014a; Karip,2019a; Nalinci,2014b; Tataroğlu,2011; Karip,2019b; Yurdakal,2019) program inceleme çalışmalarının bulunması sebebiyle bu alana dönük bir ihtiyaç olduğu görülmektedir. Bu bağlamda araştırmanın problem cümlesi “ilkokul ikinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının analitik düşünmeye uygunluğu nedir? şeklinde belirlenmiştir.

Araştırmanın Amacı

1. Bu araştırmanın genel amacı, ilkökul ikinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının analitik düşünmeye uygunluğunun incelenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;
2. İlkokul ikinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı kazanımlarının, içeriklerinin, eğitim ve sınama durumlarının analitik düşünme becerisine uygunluğu nedir?
3. Öğretmen görüşlerine göre ilkökul ikinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı kazanımlarının, içeriklerinin, eğitim ve sınama durumlarının analitik düşünme becerisine uygunluğu nedir?
4. İlkokul ikinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının analitik düşünmeye uygun olması için önerilebilecek kazanımları, içerikler, eğitim ve sınama durumları nelerdir?
5. Öğretmen görüşlerine göre ilkökul ikinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının analitik düşünmeye uygun olması için önerilebilecek kazanımları, içerikler, eğitim ve sınama durumları nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, nitel bir çalışma olup olgubilim deseninde gerçekleştirilmiştir. Veriler doküman incelemesi ve görüşme yöntemi ile elde edildiğinden üçgenleme modeli kullanılmıştır. Üçgenleme modeli, farklı veri kaynakları, farklı veri toplama ve analiz yöntemleri kullanarak araştırma sonuçlarının inandırıcılığını artırmaya yönelik çabaların bütünüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Doküman incelemesi, araştırılacak konular hakkında bilgi içeren yazılı ve sözlü materyallerin analizini içermektedir. Görüşme ise bireylerin birbirini duymadığı, mesajların yanlış alındığı ve derinliğin çok az bulunduğu normal bir konuşmadan farklı olmalı, günlük etkileşim ve iletişim sürecinde oluşan, dinleme noksanlığı, önyargılar gibi yanlışlıklar yapılmamalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Çalışmanın Örneklemi ve Materyali

Bu araştırmanın örneklemi kolay ulaşılabilir örneklem yöntemiyle seçilmiş olan 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Kahramanmaraş ilinin Onikişubat İlçesindeki ilkökul ikinci sınıflarda görev yapan, kıdemleri 15 yıl ve üstü olan, 1'i kadın (42 yaşında), 1'i erkek (40 yaşında) 2 sınıf öğretmeni ve ikinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının (MEB, 2018) kazanım, içerik, eğitim durumları ve sınama durumlarından oluşmaktadır. İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı, öğretim programının amaçları, perspektifi, ölçme ve değerlendirme yaklaşımı, özel amaçlar, alana özgü beceriler, programın yapısı, programın uygulanmasında dikkat edilecek hususlar, kazanım ve açıklamaların yer aldığı 31 sayfadan oluşmaktadır. Programın geliştirilmesi sürecinde;

- Farklı ülkelerin son yıllarda benzer gerekçelerle yenilenip güncellenen öğretim programları incelenmiş,
- Yurt içinde ve yurt dışında eğitim öğretim ve programlar üzerine yapılan akademik çalışmalar taranmış,
- Başta Anayasamız olmak üzere ilgili mevzuat, kalkınma planları, hükûmet programları, şûra kararları, siyasi partilerin programları, sivil toplum kuruluşları ve sivil araştırma kurumları tarafından hazırlanan raporlar vb. dokümanlar analiz edilmiş,
- Millî Eğitim Bakanlığı programlar ve öğretim materyalleri daire başkanlıkları tarafından geliştirilen anketler aracılığıyla öğretmen ve yöneticilerin programlar ve haftalık ders çizelgelerine yönelik görüşleri toplanmış,
- İllerden gelen her bir branşla ilgili zümre raporları incelenmiş,
- Branşlara yönelik açık uçlu sorulardan oluşan ve elektronik ortamda erişime açılan anket verileri derlenmiş,
- Eğitim fakültelerimizin branşlar ölçeğinde hazırladıkları raporlar incelenmiş, bütün görüş, öneri, eleştiri ve beklentiler, Bakanlığın ilgili birimlerinden uzman personel, öğretmen ve akademisyenlerden oluşan çalışma gruplarınca değerlendirilmiş ve yapılan tespitler doğrultusunda öğretim programları gözden geçirilip güncellenmiş ve yenilenmiştir (MEB,2018).

Veri Toplama Araçları

İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının analitik düşünmeye uygunluğu açısından incelenmesi, değerlendirilmesi ve geliştirilmesini amaçlayan bu çalışmada veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu ve ikinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı kazanım, içerik, eğitim ve sınav durumlarını içeren, araştırmacı tarafından programın bu dört temel ögesi ile ilgili açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu, aşağıda yer alan 5 sorudan oluşmaktadır. Sorular ilgili alan uzmanı bir kişiden görüş alınarak hazırlanmıştır.

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde kullanılan sorulara aşağıda yer verilmiştir.

1. Görsel sanatlar dersi öğretim programının ikinci sınıflar için hazırlanmış olan kazanımlarını analitik düşünmeye uygunluğu açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?
2. İkinci sınıf görsel sanatlar dersi programının içeriğini (tema, ünite, konu alanları) analitik düşünmeye uygunluğu açısından nasıl değerlendiriyorsunuz? Varsa önerileriniz nelerdir?
3. İkinci sınıf görsel sanatlar dersi programının eğitim durumlarını analitik düşünmeye uygunluğu açısından nasıl değerlendiriyorsunuz? (Programda öğretim yöntem ve teknik kısmı olmadığı için ek soru soralım) Hangi öğretim yöntem ve tekniklerin programda yer almasının öğrencilere analitik düşünme becerilerini kazandıracakını düşünüyorsunuz?
4. İkinci sınıf görsel sanatlar dersi programının sınav durumlarını analitik düşünmeye uygunluğu açısından nasıl değerlendiriyorsunuz? Analitik düşünme becerileri açısından hangi ölçme ve değerlendirme araçlarının programda yer almasını önerirsiniz?
5. İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programını analitik düşünmeye uygunluğu açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ayrıca, görsel sanatlar öğretim programının incelenmesi sırasında programın dört ögesine ilişkin belirlenenleri kaydetme amacıyla bir form kullanılmıştır. Bu form araştırmacı tarafından öğretim programının dört temel ögesiyle ilgili tespitlerini içermektedir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın problemine uygun olarak ikinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı analitik düşünmeye uygunluğu açısından kazanım, içerik, eğitim ve sınav durumları incelenmiş, değerlendirilmiştir. Bu nedenle bu bölümlere ait bilgiler programın girişinde bulunan tanıtıcı metinler analiz edilerek elde edilmiştir. Bu analizler sonucunda kazanım, içerik, eğitim durumları ve sınav durumlarına yönelik tablolar oluşturulmuştur. Tabloların oluşturulması aşamalarında Bloom (1956) ve Krathwohl (2002) taksonomileri dikkate alınmıştır. Bu bilgiler ışığında tablolar programın her bir boyutu için ayrı düzenlenmiş olup, programın analitik düşünme becerilerini kazandırmaya uygunluğu ve uygun olmayışı nedenleriyle açıklanmış, ayrıca analitik düşünme becerilerini kazandırmaya uygun olabilecek öneriler nedenleriyle yer verilmiştir. Yapılan doküman incelemesinde öğretim programının analitik düşünmeye uygunluğu açısından öncelikle kazanımlar ele alınmış ve değerlendirilmiştir. Uygun olan ve olmayan kazanımlar belirtilmiştir. Daha sonra içerikte yer alan ünite, konu başlıkları incelenmiş ve uygun olan ve olmayan içerikler değerlendirilmiştir. Öğretmen görüşleri ikinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının kazanım, içerik, eğitim ve sınav durumları analitik düşünmeye uygunluğu açısından betimsel olarak analiz edilmiştir. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin

daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenerek yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür. Bu analizde araştırmacı görüştüğü bireylerin görüşlerini çarpıcı bir şekilde yansıtabilmek amacıyla doğrudan alıntılara sıklıkla yer verebilmektedir. Bu analiz türünde temel amaç elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Öğretmenlere ikinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programının analitik düşünmeye uygunluğu, programın dört temel ögesini kapsayan görüşme soruları ile yöneltilmiştir. Her bir görüşme yaklaşık olarak 30 dakika sürmüştür. Öğretmenlere Ö1 ve Ö2 kodları tanımlanmıştır.

BULGULAR

1. İhtiyaç Analizine yönelik bulgular

İhtiyaç analizi kapsamında Kahramanmaraş İli Onikişubat İlçesi Mimar Sinan İlkokulu'nda çalışan ikinci sınıf öğretmeni iki öğretmen ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşme neticesinde kazanım boyutunda kazanımlarda analitik düşünmeye yönelik kazanımların yer aldığını, ayrıca araştırma, sorgulamaya yönelik ve fazla ayrıntıya kaçmayan bir program olduğunu, üst düzey bilişsel öğelerin yer aldığını ve bu yaş öğrencilerinin gelişimlerine uygun olduğunu ifade etmişlerdir. Kazanımlardan yedisini uygun bulmuşlardır. Ö1 kazanımlarla ilgili olarak;

“Görsel iletişim ve biçimlendirme öğrenme alanında yer alan birinci, yedinci ve sekizinci kazanımın analitik düşünme içermektedir. Bu kazanımlarda bilgi toplama, gözleme dayalı çizimler yapma, ilişkilendirme olduğundan analitik düşünme sağlayabilir. Kültürel miras öğrenme alanında ikinci, üçüncü ve dördüncü kazanımlarda da tartışma var. Kendi kültürümüzle farklı kültürler arasındaki farkları açıklamak için inceleme, bilgi toplama, karşılaştırma olduğundan bu kazanımlarda uygundur. Sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanının son kazanımında da değerlendirme ve akıl yürütme vardır” şeklinde ifade etmiştir.

Ö2 kazanımlarla ilgili olarak;

“Kazanımlarda yer alan çözümler sunma, gözleme dayalı çizimler yapma muhakeme yeteneğini geliştirdiğinden analitik düşünmeye uygun olduğu kanısındayım. Üç boyutlu çalışmalar da aynı şekilde. Programın birinci kazanımı, oran-orantı olan kazanım, gözleme dayalı çizimler yapma içeren kazanımlar analitik düşünme içeriyor” şeklinde ifade etmiştir.

İçerik boyutunda, tema ve başlıkların sıralamasının, içeriğinin uygun olduğunu belirtmişlerdir. Ö1 içerik boyutu ile ilgili olarak;

“Analitik düşünmeye yönelik etkinlikler var, sanat eleştirisi ve estetik teması en uygun olanı. Diğer temalarda da inceleme var, çözümler bulma var” şeklinde ifade etmiştir.

Ö2 içerik boyutu ile ilgili olarak;

“Genel olarak içeriğin analitik düşünme içerdiği kanısındayım. Görsel biçimlendirme içeren etkinlikler, eleştirel bakış açısını geliştirmeye yönelik etkinlikler yer alıyor. Bunlar da bence analitik düşünme içeriyor” şeklinde ifade etmiştir.

Eğitim durumu boyutunda öğretmenler, öğretim programında öğretim yöntem ve tekniklerin yer almadığını kendilerinin de günlük planlarını kullanarak gözleme dayalı çizimler, sanat çalışmaları yaptıklarını, üç boyutlu çalışmalardan önce gözlem daha sonra çalışma yaptıklarını, çalışmalarda oyun, sorgulama, analiz etme, değerlendirme, eleştirel düşünme, malzeme kullanma, yaratıcı düşünme, gözlem yapma, tasarım, inceleme, ilişkilendirme, çizim, boyama, bireysel ve grup çalışması yaptıklarını ifade etmişlerdir. Ö1 eğitim durumları boyutu ile ilgili olarak;

“İkinci haftada problem çözme basamaklarına yönelik etkinlik yaptık. Dokuzuncu haftada öğrencilere Atatürk'le ilgili fotoğraflar, şiirler, şarkılar, marşlar getirmelerini istedim ve bunlarla görsel sanat çalışması yaptık. Derste örneğin ilk temada yedinci kazanımda okul bahçesinden getirdiği malzemelerle çalışma yaptık. Öğrenciler gözleme dayalı çizimler yaptılar. Dokuzuncu kazanımda çevrelerindeki eşyaları inceleyip üç boyutlu çalışmalar yapacaklar. Bu çalışmada origami ve oyun hamuru da kullanılabilir tabii. Üçüncü temada birinci kazanımda Türk mimarisine ait cumbalı evler, kerpiç evlerle ilgili örnekler üzerinde çalışacağız. Son kazanımda yer alan öğrencilerin kendi çalışmaları ile arkadaşlarının çalışmalarını karşılaştırma var. Tüm bu çalışmalarda inceleme, gözlem, bilgi toplama olduğundan analitik düşünme açısından içeriğin uygun olduğunu düşünüyorum” şeklinde ifade etmiştir.

Ö2 eğitim durumları boyutu ile ilgili olarak;

“Günlük planda bu konuda öneriler yer alıyor. Bu derste daha çok öğrencilerin çizimleri, çalışmaları ön planda. Bu çalışmalarda oyun, sorgulama, analiz etme, değerlendirme, eleştirel düşünme, malzeme kullanma, yaratıcı düşünme, gözlem yapma, tasarım, inceleme, ilişkilendirme, çizim, boyama, bireysel ve grup çalışması yaptırıyoruz” şeklinde ifade etmiştir.

Sınama durumları boyutunda ise ölçme ve değerlendirmede ürün sergileme yaptığını, gözlem, öz-akran değerlendirmesi, dereceli puanlama anahtarı, yapılandırılmış grid, görsel okuma yaptıklarını belirtmiştir. Ö1 sınama durumları boyutu ile ilgili olarak;

“Görsel sanatlar dersinde daha çok gözlem yapıyorum, öğrencilerin çalışmalarını rubrik kullanarak değerlendirmeye çalışıyorum. Ölçme ve değerlendirmede öz-akran değerlendirmesi, dereceli puanlama anahtarı, yapılandırılmış grid kullanıyorum. Örneğin Türk kültürüne ait çini, minyatür eserlerini öğrenip öğrenmediklerini

Köse, F. (2021). Program review, evaluation and development study for analytical thinking in the second-class visual arts course. *Journal of Educational Reflections*, 5(2), 89-106.

değerlendirirken yapılandırılmış grid en uygunu. Ayrıca öğrencilerin ürün dosyalarını da değerlendiriyorum” şeklinde ifade etmiştir.

Ö2 sınama durumları boyutu ile ilgili olarak;

“Genelde gözleme dayalı değerlendirme yapıyorum. Ürünlerini inceliyorum. Derse katılımları, istekliliklerini de dikkate alıyorum” şeklinde ifade etmiştir.

Genel olarak programın çok iyi hazırlandığını, gereksiz ayrıntılardan uzak tutulması ve detaylara inilmemesi konusunda yapılan uyarıların çok iyi olduğunu ifade etmişlerdir. Görsel sanatlar dersinin haftada bir saat olmasına rağmen disiplinler arası bir yaklaşımla diğer derslerde de yer verildiğini belirtmişlerdir. Ö1 genel bir değerlendirme yaparak;

“Görsel sanatlar dersi 1 saat olmasına rağmen öğrencilere diğer derslerde etkinlik kapsamında çalışmalar yaptırıyoruz zaten. Özellikle birinci ve ikinci sınıflarda etkinliklerde resim çokça kullanılıyor” şeklinde ifade etmiştir.

Ö2 genel olarak programla ilgili değerlendirme yaparak;

“Program genel olarak üst düzey beceriler içeriyor. Ancak çocukların küçük yaşlardan itibaren yaratıcılıklarını ortaya koyabilmek için ilkokullarda atölyeler kullanılması, bu atölyelerde modelleri, çizimleri görmeleri, ayrıca branş öğretmenlerinin bu derse girmesinin faydalı olacağını düşünüyorum. Salgın döneminde derslerin uzaktan yaparken teknolojik imkanları kullanarak farklı çalışmaları yaptırma imkânı oldu. Çocuklar genelde modele ihtiyaç duymuyorlar. Yüz yüze eğitimde okulda bu tür imkanlarımız olmuyordu. Bu noktada faydalı oldu” şeklinde ifade etmiştir.

İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programını yapılan ihtiyaç analizi kapsamında değerlendirdiğimizde; analitik düşünme açısından programın ihtiyaca cevap verdiği, yer alan kazanımlar ve içerik akışının öğrencilerde analitik düşünme becerisini kazanmalarında etkili olabileceği düşünülmektedir. Eğitim durumlarına programda kısmen yer verilirken sınama durumları ile ilgili bilgiler yer almamaktadır. İlgili öğretmen görüşleri ve yapılan analiz sonucu programın analitik düşünme becerisini kazandırmada yeterli olduğu, ancak sınama dur durumlarına daha ayrıntılı, örneklerle yer verilmesinin daha iyi olabileceği sonucuna varılmıştır. Öğretmenlerin uygulamada programdan daha çok günlük plan yaparak derse hazırladıkları, yeni öğretim yöntem ve tekniklerinin faydalı olacağını bilmelerine rağmen zaman, öğrenci sayısının fazlalığı ve okulun şartları vb. sebeplerle öğretmen merkezli yöntemlere yer verdiklerini belirtmişlerdir. Öğrenci merkezli yöntemlerin hazırlık gerektirmesi, öğretmenlerin bu yöntemlerden kaçınmalarının nedenlerinden biri olarak düşünülmektedir.

2. İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı kazanımlarının analitik düşünmeye uygunluğuna yönelik bulgular

İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında 17 kazanım yer almaktadır. Bu çalışmada bütün kazanımlar ele alınmış ve değerlendirilmiştir. İkinci Sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı kazanımlarının analitik düşünmeye uygunluğuna yönelik bulgulara Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1. İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı kazanımlarının analitik düşünmeye uygunluğuna yönelik bulgular

Kazanımlar	Bilişsel Düzeyi	Alan	Analitik düşünmeye uygun/ değil	Açıklamalar (Kazanım düzeyi ve konulara ilişkin)
1. Görsel sanat çalışmasını oluştururken karşılaştığı sorunlara çeşitli çözümler bulur. <i>Belirlenen konuyu nasıl ifade edeceği, mekânı nasıl oluşturacağı, hangi renkleri, çizgiyi, biçimi/şekli ve formu kullanacağı sorgulanır.</i>	Değerlendirme basamağı		Uygun	Değerlendirme basamağında olması ve sorunlara çözümler bulurken analiz gerektirmesi sebebiyle analitik düşünmeyi sağlayabilir.
2. Görsel sanat çalışmasını oluştururken beklenmedik/öngörülemeyen sonuçların ortaya çıkabileceğini fark eder. <i>Yapılması planlanan ve düşünülen şeylerin çalışmaya başladıktan sonra o anki duruma ve sürece bağlı olarak değişebileceği, bunun da olağan olduğu üzerinde durulur.</i>	Duyuşsal uyarılma basamağı	alan	Uygun değil	Duyuşsal alanda bir kazanım olması nedeniyle ve yalnızca fark etmeyle analitik düşünmeyi sağlayamaz.

Köse, F. (2021). Program review, evaluation and development study for analytical thinking in the second-class visual arts course. *Journal of Educational Reflections*, 5(2), 89-106.

3. Çalışmasına hayallerini yansıtır. <i>Hayal kurmanın ne olduğu örneklendirilerek öğrencilere bununla ilgili çalışma yaptırılır.</i>	Yaratma basamağı	Uygun	Yaratma basamağında olması ve hayallerini çalışmasında yansıtırken analitik düşünmeyi sağlayabilir.
4. Farklı yazılı kaynak, kavram ve temalardan esinlenerek görsel sanat çalışmasını oluşturur.	Uygulama basamağı	Uygun değil	Uygulama basamağında olması ve yalnızca esinlenme yoluyla çalışma yapılması sebebiyle analitik düşünmeyi sağlayamaz.
5. Görsel sanat çalışmasında ön ve arka planı kullanır. <i>İki boyutlu sanat eserleri üzerinde ön ve arka planın ne olduğu üzerinde durulur. Sonra aile kavramının ele alındığı bir resim yapmaları istenebilir. Kazanımla ilgili değerler üzerinde durulmalıdır.</i>	Uygulama basamağı	Uygun değil	Uygulama basamağında olması ve yalnızca ön ve arka planı kullanma yoluyla çalışma yapılması sebebiyle analitik düşünmeyi sağlayamaz.
6. Görsel sanat çalışmasında ölçü ve oran-orantıya göre objeleri yerleştirir.	Çözümleme basamağı	Uygun	Çözümleme basamağında olması ve ölçü, oran-orantı kullanması sebebiyle analitik düşünmeyi sağlayabilir.
7. Görsel sanat çalışmasını oluşturmak için gözleme dayalı çizimler yapar. <i>Okul bahçesinden, sınıftaki bir nesneden, çiçekten, oyuncaklarından vb. yola çıkarak çizim yapmaları üzerinde durulur.</i>	Uygulama basamağı	Uygun değil	Uygulama basamağında olması ve yalnızca gözleme dayalı çalışma yapılması sebebiyle analitik düşünmeyi sağlayamaz.
8. Günlük yaşamından yola çıkarak görsel sanat çalışmasını oluşturur. <i>Doğal çevreyi bozan ve onu yok eden olgular üzerinde durulabilir. Afişin ne olduğu ve niçin yapıldığı açıklanabilir. Çevrelerindeki bu olgulara örnek vermeleri ve sonrasında çevre duyarlılığı konusunda afiş yapmaları istenebilir.</i>	Uygulama basamağı	Uygun değil	Uygulama basamağında olması ve yalnızca günlük yaşamdan yola çıkarak çalışma yapılması sebebiyle analitik düşünmeyi sağlayamaz.
9. Farklı materyalleri kullanarak üç boyutlu çalışma yapar. <i>Bu çalışmalar oluşturulurken elle şekillendirme tekniği kullanılabilir. Bu kapsamda basit şekilde hayvan, meyve ve günlük kullanım eşyaları gibi şekillendirmeler yapılabilir.</i>	Psikomotor alan "beceri haline getirme" basamağı	Uygun değil	Psikomotor alanında olması ve üç boyutlu çalışma yapılması sebebiyle analitik düşünmeyi sağlayamaz.
10. Görsel sanat çalışmasını oluştururken sanat elemanlarını kullanır. <i>Renk: Ara renk Form: Küp, silindir, piramit, koni, küre vb. üç boyutlu form Çizgi: Dikey, yatay, diyagonal Biçim/Şekil: İki boyutlu geometrik ve organik</i>	Uygulama basamağı	Uygun değil	Uygulama basamağında olması ve yalnızca renk, çizgi, biçim kullanılarak çalışma yapılması sebebiyle analitik düşünmeyi sağlayamaz.
11. Türk kültürüne ait mimari elemanları açıklar. <i>Cumba, kerpiç, dikdörtgen pencere, avlu, çatı, tavan, kapı gibi mimari elemanlar örnekler üzerinden gösterilir.</i>	Anlama basamağı	Uygun değil	Anlama basamağında olması ve yalnızca açıklama yapılması sebebiyle analitik düşünmeyi sağlayamaz.
12. Sanat eserlerindeki farklı kültürlere ait motifleri inceler.	Anlama basamağı	Uygun değil	Anlama basamağında olması ve yalnızca farklı kültürlere ait

Köse, F. (2021). Program review, evaluation and development study for analytical thinking in the second-class visual arts course. *Journal of Educational Reflections*, 5(2), 89-106.

<i>Özellikle sembolik anlamlar taşıyan yerel ve evrensel motifler üzerinde durulur. Yaratıcı drama yönteminden yararlanılarak grup çalışması ile incelenen motifler canlandırılabilir. Kazanımla ilgili değerler üzerinde durulmalıdır.</i>				motifleri inceleyerek analitik düşünmeyi sağlayamaz.
13. Geleneksel Türk sanatlarından örnekler verir. <i>Geleneksel Türk sanatları üzerinde durulur. Ebru, minyatür, çini vb. örnekler gösterilir. Aralarındaki farklar açıklanır. Kazanımla ilgili değerler üzerinde durulmalıdır.</i>	Anlama basamağı	Uygun değil	Anlama basamağında olması ve yalnızca örnekler vermek analitik düşünmeyi sağlayamaz.	
14. Müze, sanat galerisi, sanat atölyesi, ören yeri vb. mekânların sanat açısından önemini ifade eder.	Anlama basamağı	Uygun değil	Anlama basamağında olması ve yalnızca önemini ifade etmek analitik düşünmeyi sağlayamaz.	
15. Diğer kültürlerle ait mimari elemanları açıklar. <i>Geleneksel Japon evleri, Eskimo evleri vb. yaşam mekânları örnek gösterilir.</i>	Anlama basamağı	Uygun değil	Anlama basamağında olması ve yalnızca açıklama yapılması sebebiyle analitik düşünmeyi sağlayamaz.	
16. Sanat eserinin konusunu söyler. <i>Konusu figüratif, portre, natüromort ve peyzaj olan sanat eseri örnekleri gösterilerek aralarındaki farklar üzerinde durulur.</i>	Uygulama basamağı	Uygun değil	Uygulama basamağında olması ve yalnızca sanat eserlerinin konusunu söylemek analitik düşünmeyi sağlayamaz.	
17. Kendisinin ve akranlarının çalışmalarındaki fikirleri ve duyguları yorumlar. <i>Kazanımla ilgili değerler üzerinde durulmalıdır.</i>	Anlama basamağı	Uygun değil	Anlama basamağında olması ve yalnızca yorumlama yapılması sebebiyle analitik düşünmeyi sağlayamaz.	

Kazanımlar genel olarak incelendiğinde; öğretmen görüşlerinde yedi kazanımın analitik düşünmeye yönelik olduğunu ifade etmelerine rağmen kazanımlarda analitik düşünmeye sağlayıcı kazanımlara çok az yer verildiği, 17 kazanımdan sadece 3 kazanımın analitik düşünmeye yönelik olduğu ifade edilebilir. Programda kazanımlara alt açıklamalar yapılarak öğretmene rehberlik amaçlı bilgilerde yer almaktadır.

3. İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı içeriklerinin analitik düşünmeye uygunluğuna yönelik bulgular

İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı içeriklerinin analitik düşünmeye uygunluğuna yönelik bulgulara Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2. İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı içeriklerinin analitik düşünmeye uygunluğuna yönelik bulgular

Öğrenme Alanı	Analitik düşünmeye uygun/değil	AÇIKLAMA
Görsel İletişim ve Biçimlendirme	Uygun değil	Bu alanda öğrencilerin; <ul style="list-style-type: none"> Gözlemlerini, hayallerini, duygularını ve düşüncelerini biçimlendirerek görsel iletişim kurmalarını sağlarken sorgulamaya yer verilmemiştir. Görsel sanat çalışmalarını oluştururken öğretim materyallerini (sanat eseri, tıpkıbasım, sanat kitapları vb.), araç-gereçleri (firça, boya, makas, kâğıt vb.) kullanabilmeleri ve teknik uygulamaları gerçekleştirmeleri sırasında farklılıkları ortaya koyma, karşılaştırmaya yer verilmemiştir. Yeteneklerini açığa çıkartabilecek yaratıcı, özgün biçimlendirme çalışmalarını yapmaları sağlanırken analitik ve eleştirel düşünmeyi kaçıran ilişkilendirme, sorgulama, karşılaştırma, farklılıkları ortaya koyma etkinliklerine yer verilmemiştir.

		Bu bağlamda bu öğrenme alanının daha çok duyuşsal ve psikomotor alana yönelik olduğu görölmektedir. Bu nedenle analitik düşünmeye uygun olmadığı görölmektedir.
Kültürel Miras	Kısmen uygun	<p>Bu alanda öğrencilerin;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tarihi süreç içerisinde Türk toplumunda ve kültüründe ortaya konulan sanat eserlerini ve sanatçıları incelemeleri, farklı toplum ve kültürlerde ortaya konulan sanat eserlerini ve sanatçıları incelemeleri, sanat ile kültürün birbirini şekillendirdiğini ve yansıttığını kavramaları, müze, ören yerleri, tarihi mekânlar, sanat galerisi, sanatçı atölyeleri ve bunun gibi yerlerdeki kültür sanat eserlerini incelemeleri, sanatın duygu, düşünce ve inanışları iletmede bir araç olduğunu anlamaları, Görsel sanatların geçmiş ile gelecek arasında köprü vazifesi gören araçlardan biri olduğunu kavramaları konusunda yapılacak çalışmalarda analitik düşünmeyi sağlayıcı ilişkilendirme, sorgulama olmadığından analitik düşünmeyi sağlayamaz. • Müzeler ile görsel sanatları ilişkilendirmeleri, Kültür-sanat örneklerini incelemeleri, analiz etmeleri ve yorumlamaları amacıyla yapılacak etkinliklerde ilişkilendirme, karşılaştırma, farklılıkları ortaya koyma vb. etkinlikler yapılabileceğinden analitik düşünmeyi sağlayabilir. <p>Bu bağlamda bu öğrenme alanının daha çok bilişsel alan basamaklarından anlama basamağına yönelik kazanımlar yer aldığı görölmektedir. Ancak “Müzeler ile Görsel Sanatları ilişkilendirmeleri”, kültür-sanat örneklerini incelemeleri, analiz etmeleri ve yorumlamaları” istenirken analitik düşünmeye yönelik olduğu düşünöldüğünden kısmen analitik düşünmeye yönelik bir içerik olduğu ifade edilebilir.</p>
Sanat Eleştirisi ve Estetik	Kısmen uygun	<p>Bu alanda öğrencilerin;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sanat eserlerini basitten karmaşığa doğru eser eleştirisi yöntemine (tanımlama, çözümleme, yorumlama ve yargı) göre incelemeleri, görsel sanatlar alanıyla ilgili kavramları ve sanat eserlerinin oluşturulma süreci hakkında öğrendiği bilgileri sanat eseri analizinde kullanmaları, sanat eserinin duygu ve düşünceleri ifade etmedeki gücünü, iletişim kurma kapasitesini analiz etmeleri ve yargıya varmaları konusunda neden-sonuç ilişkisi kurma, çözümleme, analiz, sorgulama yapılabileceğinden analitik düşünmeyi sağlayabilir. • Sanat eserlerini incelediğinde sanatın anlamı ve değeri konusunda bir yargıya varmaları, sanat eserinin ekonomik değerinin olduğunu fark etmeleri, görsel sanatlarla ilgili tartışmalarda ortaya konulan görüşlerin, sanat eserine yönelik düşüncelerin ve tercihlerin farklı olabileceğini görmeleri ve bu düşüncelere saygı duymayı öğrenmeleri, sanata ve sanatçıya saygı duymayı öğrenmeleri, görsel sanat alanındaki etik kuralları bilmeleri amaçlanan etkinlikler ise analitik düşünmeyi sağlayamayacağı düşünölmektedir. <p>Bu öğrenme alanının amaçlarında analitik düşünmeyi kapsayan analiz etme, ilişkilendirme bulunduğundan kısmen uygun olarak görölmüştür.</p>

İçerik alanına genel olarak baktığımızda; içeriğın kazanımlara uygun olarak yer aldığı görölmektedir. Her konu alanına ait kavramlara ve açıklamalara programda yer verilerek öğretime yol gösterici nitelikte olduğu ifade edilebilir. Öğretmen görüşleri de bu doğrultudadır.

Görsel sanatlar dersi öğretim programının öğrenme alanlarında “Kültür-sanat örneklerini inceleme, analiz etme ve yorumlama, sanat eserlerini basitten karmaşığa doğru eser eleştirisi yöntemine (tanımlama, çözümleme, yorumlama ve yargı) göre inceleme, görsel sanatlar alanıyla ilgili kavramları ve sanat eserlerinin oluşturulma süreci hakkında öğrendiği bilgileri sanat eseri analizinde kullanmaları, sanat eserinin duygu ve düşünceleri ifade etmedeki gücünü, iletişim kurma kapasitesinin analizi ve yargıya varma, sanat eserlerini incelediğinde sanatın anlamı ve değeri konusunda bir yargıya varma” konusunda yer alan açıklamalara analitik düşünme açısından bakıldığında öğrencilerde analitik düşünmeyi sağlayıcı nitelikte bir içeriğın bulunduğunu göstermektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2018,12). İçeriğın kısmen de olsa analitik düşünme içerse de analitik düşünmeye yönelik olarak yetersiz olduğu düşünölmektedir. Öğretmenin analitik düşünme becerisine bağlı olarak içeriğın öğrenciye rahatlıkla ulaştırılabilir nitelikte olduğu düşünölmektedir.

4. İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı eğitim durumlarının analitik düşünmeye uygunluğuna yönelik bulgular

Köse, F. (2021). Program review, evaluation and development study for analytical thinking in the second-class visual arts course. *Journal of Educational Reflections*, 5(2), 89-106.

İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında eğitim durumlarında öğretim yöntem ve tekniklerine yer verilmemiştir. Analitik düşünmeyi sağlayıcı nitelikte olan problem çözme yöntemi, münazara, örnek olay yöntemi, öykü tamamlama, beyin fırtınası, soru-cevap tekniği, kartopu tekniği, altı şapkalı düşünme tekniği, sokratik tartışma tekniği, kavram ve zihin haritaları, balık kılıcı tekniği düşünülebilir. Ancak dersin özelliğine uygun olarak bu yöntem ve tekniklerden münazara, beyin fırtınası, soru-cevap tekniği, gösterip-yaptırma yöntemi kullanılması dersin amaçlarına hizmet edecektir. İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı eğitim durumlarının analitik düşünmeye uygunluğuna yönelik bulgulara Tablo 3’te yer verilmiştir.

Tablo 3. İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı eğitim durumlarının analitik düşünmeye uygunluğuna yönelik bulgular

Eğitim durumları	Bilişsel düzeyi	alan	Analitik düşünmeye uygun/değil	Açıklama
Münazara	Değerlendirme basamağı		Uygun	Öğrencilerin bu teknikte sorgulama, ilişkilendirme, karşılaştırma, neden-sonuç ilişkisini ortaya koymalarını sağlayabilecek olması sebebiyle analitik düşünmeyi sağlayıcı bir öğretim tekniği olarak düşünülebilir.
Beyin fırtınası	Çözümleme basamağı		Uygun	Öğrencilerin bu teknikte çok sayıda fikir üretmelerini sağlaması ve devamında fikirlerini sorgulamasını gerektirmesi sebebiyle analitik düşünmeyi sağlayıcı bir öğretim tekniği olarak düşünülebilir.
Soru-cevap	Anlama basamağı		Uygun değil	Öğrencilerin bu teknikte kullanılacak sorulara bağlı olarak sorgulama, analiz etme, yargıya varma, farklılıkları ortaya koymayı sağlayabilecek nitelikte sorularla yapılandırılması ile analitik düşünmeyi sağlayabilir.
Gösterip yaptırma	Psikomotor alan "beceri haline getirme" basamağı		Uygun değil	Öğrencilerin öğretmenlerini gözleyerek daha sonra kendilerinin çalışma yapması analitik düşünmeyi sağlayıcı bir yöntem olarak görülmemektedir.

5. İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı sına durumlarının analitik düşünmeye uygunluğuna yönelik bulgular

İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında ölçme ve değerlendirmeye yönelik olarak daha çok ürün oluşturma ve sınıf ortamının değerlendirilebileceği ifade edilmiştir. Analitik düşünmeyi ölçebilecek analitik düşünme testleri, açık uçlu sorular, öğrencilerin çalışmalarını değerlendirmek amacıyla portfolyolar, rubrikler kullanılabilir. Öğretmen görüşlerinde ise gözlem, yapılandırılmış grid, öz değerlendirme ve akran değerlendirme, dereceli puanlama anahtarına yer verilmiştir. Ancak gözlem, öz değerlendirme ve akran değerlendirmenin analitik düşünmeye uygun olmadığı düşünülmektedir. İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı sına durumlarının analitik düşünmeye uygunluğuna yönelik bulgulara Tablo 4’de yer verilmiştir.

Köse, F. (2021). Program review, evaluation and development study for analytical thinking in the second-class visual arts course. *Journal of Educational Reflections*, 5(2), 89-106.

Tablo 4. İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı sınav durumlarının analitik düşünmeye uygunluğuna yönelik bulgular

	Bilişsel alan düzeyi	Analitik düşünmeye uygun/değil	Açıklama
Gözlem	Uygulama basamağı	Uygun değil	Öğrencinin sadece gözlemlerle analitik düşünmesi sağlanamayabilir. Bu nedenle uygun görülmemiştir.
Yapılandırılmış grid	Çözümleme basamağı	Uygun	Öğrencinin analitik düşünmesini sağlamak amacıyla çözümleme basamağında yer alan bir içerikle hazırlanması durumunda kullanılabilir.
Öz değerlendirme	Uygulama basamağı	Uygun değil	Öğrencinin sadece öz değerlendirme yaparak analitik düşünmesi sağlanamayabilir. Bu nedenle uygun görülmemiştir.
Akran değerlendirme	Uygulama basamağı	Uygun değil	Öğrencinin arkadaşlarını değerlendirerek analitik düşünmesi sağlanamayabilir. Bu nedenle uygun görülmemiştir.
Portfolyo	Değerlendirme basamağı	Uygun	Öğrencinin bütün çalışmalarının bir bütün halinde bir arada olması, karşılaştırma yapılabilmesi, farklılıkların ortaya koyulabilmesi özelliklerinden ötürü analitik düşünmeyi ölçmede kullanılabilir.
Dereceli puanlama anahtarı (rubrik)	Çözümleme basamağı	Uygun	Ölçütlerin iyi belirlenmesi analitik düşünmeyi sağlayacak şekilde ayarlanabilmesi sebebiyle analitik düşünmeyi ölçmede kullanılabilir.
Analitik düşünme testleri	Çözümleme basamağı	Uygun	Analitik düşünmeyi ölçmede kullanılabilir.
Açık uçlu sorular	Çözümleme Basamağı	Uygun	İlişkilendirme, karşılaştırma, analiz süreçleri içeren sorularla analitik düşünmeyi ölçmede kullanılabilir.

6. İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı kazanımlarının analitik düşünmeye uygunluğu için önerilebilecek kazanımlara yönelik bulgular

İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı kazanımlarının analitik düşünmeye uygunluğu için önerilebilecek kazanımlara Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 5. İkinci Sınıf Görsel Sanatlar Dersi öğretim programı kazanımlarının analitik düşünmeye uygunluğu için önerilebilecek kazanımlara yönelik bulgular

Kazanım önerileri	Bilişsel alan düzeyi	Açıklamalar
“Görsel sanat çalışmasını oluştururken beklenmedik/öngörülemeyen sonuçlar hakkında fikir yürütür”	Çözümleme basamağı	Bir konu hakkında beklenmedik sonuçlar hakkında fikir yürütme analitik düşünmeyi gerektirdiğinden analitik düşünmeyi sağlayabilir.
“Farklı yazılı kaynak, kavram ve temalardan esinlenerek görsel sanat çalışmasını oluştururken farklılıkları ortaya koyar”	Çözümleme basamağı	Farklı yazılı kaynak, kavram ve temalardan esinlenerek görsel sanat çalışmasını oluştururken farklılıkları ortaya koymak analitik düşünmeyi sağlayabilir.
“Görsel sanat çalışmasında ön ve arka planı kullanmanın farklılıklarını sorgular”	Çözümleme basamağı	Görsel sanat çalışmasında ön ve arka planı kullanmanın farklılıklarını sorgulama analitik düşünmeyi sağlayabilir.

Köse, F. (2021). Program review, evaluation and development study for analytical thinking in the second-class visual arts course. *Journal of Educational Reflections*, 5(2), 89-106.

“Görsel sanat çalışmasını oluşturmak için gözleme dayalı çizimleri karşılaştırmalı olarak ele alır”	Çözümleme basamağı	Görsel sanat çalışmasını oluşturmak için gözleme dayalı çizimleri karşılaştırmalı olarak ele almak analitik düşünmeyi sağlayabilir.
“Günlük yaşamından yola çıkarak görsel sanat çalışması oluşturmayı ilişkilendirir”	Çözümleme basamağı	Günlük yaşamından yola çıkarak görsel sanat çalışması oluşturmayı ilişkilendirme analitik düşünmeyi sağlayabilir.
“Farklı materyalleri kullanarak üç boyutlu çalışma ile iki boyutlu çalışmayı karşılaştırmalı olarak ele alır”	Çözümleme basamağı	Farklı materyalleri kullanarak üç boyutlu çalışma ile iki boyutlu çalışmayı karşılaştırmalı olarak ele almak analitik düşünmeyi sağlayabilir.
“Görsel sanat çalışmasını oluştururken sanat elemanlarını kullanmanın nedenini araştırır”	Çözümleme basamağı	Görsel sanat çalışmasını oluştururken sanat elemanlarını kullanmanın nedenini araştırmak analitik düşünmeyi sağlayabilir.
“Türk kültürüne ait mimari elemanlarının özelliklerini ayrıntılı olarak irdeler”	Çözümleme basamağı	Türk kültürüne ait mimari elemanlarının özelliklerini ayrıntılı olarak irdelemek analitik düşünmeyi sağlayabilir.
“Sanat eserlerindeki farklı kültürlere ait motifleri incelerken farklılıkları ortaya koyar”	Çözümleme basamağı	Sanat eserlerindeki farklı kültürlere ait motifleri incelerken farklılıkları ortaya koymak analitik düşünmeyi sağlayabilir.
“Geleneksel Türk sanatlarından örnekleri ayrıntılı karşılaştırır”	Çözümleme basamağı	Geleneksel Türk sanatlarından örnekleri ayrıntılı karşılaştırmak analitik düşünmeyi sağlayabilir.
“Müze, sanat galerisi, sanat atölyesi, öğrenen yeri vb. mekânların sanat açısından önemini ilişkilendirir”	Çözümleme basamağı	Müze, sanat galerisi, sanat atölyesi, öğrenen yeri vb. mekânların sanat açısından önemini ilişkilendirmek analitik düşünmeyi sağlayabilir.
“Diğer kültürlere ait mimari elemanların farklılıklarını ortaya koyar”	Çözümleme basamağı	Diğer kültürlere ait mimari elemanların farklılıklarını ortaya koymak analitik düşünmeyi sağlayabilir.
“Sanat eserinin konusunu mimari öğeler, kullanılan malzemeler vb. ayrıntılarıyla açıklar”	Çözümleme basamağı	Sanat eserinin konusunu ayrıntılı olarak açıklamak analitik düşünmeyi sağlayabilir.
“Kendisinin ve akranlarının çalışmalarındaki fikirleri ve duyguları karşılaştırmalı olarak ele alır”	Çözümleme basamağı	Kendisinin ve akranlarının çalışmalarındaki fikirleri ve duyguları karşılaştırmalı olarak ele almak analitik düşünmeyi sağlayabilir.

7. İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı içeriğinin analitik düşünmeye uygunluğu için önerilebilecek içeriklere yönelik bulgular

İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı kazanımlarının analitik düşünmeye uygunluğu için önerilebilecek içeriklere Tablo 6’da yer verilmiştir.

Tablo 6. İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı içeriğinin analitik düşünmeye uygunluğu için önerilebilecek içeriklere yönelik bulgular

İçerik önerileri	Açıklamalar
“Görsel iletişim ve biçimlendirme arasındaki ilişki”	Bu kapsamda da öğrencilere çalışmalarında farklı sanatsal çalışmalarla ilişkilendirmeler yapmaları istenebilir. Hayallerini, duygularını çalışmalarına yansıtırken tasarım

Köse, F. (2021). Program review, evaluation and development study for analytical thinking in the second-class visual arts course. *Journal of Educational Reflections*, 5(2), 89-106.

ilkeleriyle ilişki kurarak yapmaları sağlanabilir. Böylece analitik düşünceleri sağlanabilir.

“Kültürel miras ve sanat ilişkisi”

Bu alanda öğrencilere kendi kültürümüzde yer alan eski mimari örneklerle ilgili çalışmalar yaptırılabilir. Bu çalışmalar yaptırılırken kültürel miras ve sanat ilişkisi üzerine düşünerek çalışmalarını yapmaları istenebilir. Böylece analitik düşünceleri sağlanabilir.

8. İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı eğitim durumlarına analitik düşünmeye uygunluğu için önerilebilecek eğitim durumlarına yönelik bulgular

İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı eğitim durumlarının analitik düşünmeye uygunluğu için önerilebilecek eğitim durumlarına Tablo 7’de yer verilmiştir.

Tablo 7. İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı eğitim durumlarına analitik düşünmeye uygunluğu için önerilebilecek eğitim durumlarına yönelik bulgular

Eğitim durumları	Açıklamalar
Kültürel miras öğrenme alanına yönelik olarak Münazara	Öğrencilere bir hafta önceden münazara yapılacağı ifade edilerek hazırlık yapmaları istenir. Kültürel miras öğrenme alanında; Bir gruba Türk toplumunda ve kültüründe ortaya konulan sanat eserlerini ve sanatçıları incelemeleri, diğer gruba Yunan kültüründe ortaya konulan sanat eserlerini ve sanatçıları araştırırlar ve sınıfta münazara yapılırlar.
Sanat Eleştirisi ve Estetik alanına yönelik olarak; Beyin fırtınası	Örneğin: Sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanında; Dersin başında öğretmen tahtaya “sanat eseri” yazar. Öğrencilere sırayla ilk aklına gelenleri söylemeleri istenir ve bütün söylenenler tahtaya yazılır. Bütün öğrenciler söyledikten sonra kategorize etme yoluna gidilir. Konuyla ilgili olmayanlar öğrencilere sorulur ve izni alınarak üzeri çizilir. Bu şekilde süreç tamamlanır.
Kültürel miras öğrenme alanına yönelik olarak; Soru-cevap tekniği	Örneğin; Kültürel miras öğrenme alanında bir etkinlik örneği verecek olursak; Öğretmen ülkemizdeki kültür-sanat örneklerini incelemeleri, analiz etmeleri ve yorumlamaları amacıyla sınıfa Osman Hamdi Bey’ in “Kaplumbağa Terbiyecisi” ve Bedri Rahmi Eyüpoğlu’nun “Tophane” tablosunun resimlerini getirir. Bu resimler üzerinden öğrencilere resimleri incelemeleri, resimler üzerine düşünceleri istenebilir.
Görsel iletişim ve biçimlendirme öğrenme alanına yönelik olarak; Gösterip yaptırma	Örneğin; Farklı materyalleri kullanarak üç boyutlu çalışma yapmak amacıyla öğretmen tahtaya üç boyutlu bir çalışma projeksiyonla yansıtır. Öğrencilere bu çalışmayı inceleyerek kendilerinin de üç boyutlu bir çalışma yapmalarını isteyebilir. Analitik düşünmeyi sağlamak amacıyla da öğrencilerin ayrıntıları ilişkilendirmeleri istenebilir. İki boyutlu çalışmayla olan farklılığından yola çıkılarak farklılıklara dikkatleri çekilir.

9. İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı sınamaya durumlarına analitik düşünmeye uygunluğu için önerilebilecek sınamaya durumlarına yönelik bulgular

İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı sınamaya durumlarının analitik düşünmeye uygunluğu için önerilebilecek eğitim durumlarına Tablo 8’de yer verilmiştir.

Köse, F. (2021). Program review, evaluation and development study for analytical thinking in the second-class visual arts course. *Journal of Educational Reflections*, 5(2), 89-106.

Tablo 8. İkinci Sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı sınama durumlarına analitik düşünmeye uygunluğu için önerilebilecek sınama durumlarına yönelik bulgular

Sınama durumları	Açıklamalar
Portfolyo	Yıl boyunca yapılan çalışmalar bu araçla değerlendirilebilir. Öğrenciler ürün dosyalarında yaptıkları çalışmaları ayrıntılarıyla açıklamaları istenebilir. Farklı kültürlerle kendi kültürümüzden sanat eserlerini karşılaştırmalı olarak analiz etmeleri istenebilir.
Dereceli puanlama anahtarı (rubrik)	İyi yapılandırılmalı, ölçütler kullanılmalıdır.
Analitik düşünme testleri	Sınırlılıkları bilinerek tek başına yeterli olmadığı düşünülmeli ve diğer ölçme araçları ile desteklenmelidir.
Açık uçlu sorular	Sanat eserlerini karşılaştırma, analiz etme, Sanat eserlerindeki farklı kültürlerle ait motiflerinin farklılıkları vb. konularda hazırlanacak açık uçlu sorularla analitik düşünme becerileri ölçülebilir.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

- Görüşmeler neticesinde kazanım boyutunda kazanımlarda analitik düşünmeye yönelik kazanımların yer aldığı, ayrıca araştırma, sorgulamaya yönelik ve fazla ayrıntıya kaçmayan bir program olduğu, üst düzey bilişsel öğelerin yer aldığı ve bu yaş öğrencilerinin gelişimlerine uygun olduğu görülmüştür.
- İçerik boyutunda, tema ve başlıkların sıralamasının, içeriğinin uygun olduğu öğretmen görüşlerinde belirtilmiştir.
- Öğretmenler, eğitim durumu boyutunda öğretim programında öğretim yöntem ve tekniklerin yer almadığı, kendilerinin de günlük planlarını kullanarak gözleme dayalı çizimler, sanat çalışmaları yaptırdıklarını, üç boyutlu çalışmalarda önce gözlem yaptırdıklarını daha sonra çalışma yaptırdıklarını, çalışmalarda oyun, sorgulama, analiz etme, değerlendirme, eleştirel düşünme, malzeme kullanma, yaratıcı düşünme, gözlem yapma, tasarım, inceleme, ilişkilendirme, çizim, boyama, bireysel ve grup çalışması yaptırdıklarını ifade etmişlerdir.
- Sınama durumları boyutunda ise öğretmenlerin ölçme ve değerlendirmede ürün sergileme yaptırdıklarını, gözlem, öz-akran değerlendirmesi, dereceli puanlama anahtarı, yapılandırılmış grid, görsel okuma yaptıklarını belirtmişlerdir.
- Öğretmenlerin uygulamada programdan daha çok günlük plan yaparak derse hazırlandıkları, yeni öğretim yöntem ve tekniklerinin faydalı olacağını bilmelerine rağmen zaman, öğrenci sayısının fazlalığı ve okulun şartları vb. sebeplerle öğretmen merkezli yöntemlere yer verdikleri gözlenmiştir.
- Öğretmen görüşlerinde kazanımlardan yedisinin analitik düşünmeye yönelik olduğu ifade edilmesine rağmen kazanımlarda analitik düşünmeyi sağlayıcı kazanımlara çok az yer verildiği, 17 kazanımdan sadece 3 kazanımın analitik düşünmeye yönelik olduğu görülmüştür.
- İçeriğin kazanımlara uygun olarak yer aldığı görülmektedir. Her konu alanına ait kavramlara ve açıklamalara programda yer verilerek öğretmene yol gösterici nitelikte olduğu görülmektedir.
- İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında eğitim durumlarında öğretim yöntem ve tekniklerine yer verilmemiştir.
- İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programında ölçme ve değerlendirmeye yönelik olarak daha çok ürün oluşturma ve sınıf ortamının değerlendirilebileceği ifade edilmiştir.

Analitik düşünme becerilerini öğrencilere kazandırmada görsel sanatlar dersi de diğer dersler kadar önemli bir rol oynamaktadır. Programda taksonominin daha çok alt basamaklarında yer alan kazanımların bulunduğu görülmektedir. Bu durum öğrencilerin karar verme, problem çözme, analiz etme vb. üst düzey becerileri kazanmalarında yeterli olmadığı, uygulamada yer alan öğretmen görüşlerinde de kazanımların analitik düşünmeyi sağlamada yetersiz olduğu ifade edilmiştir.

İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı eğitim durumları açısından değerlendirildiğinde programda eğitim durumlarına yer verilmediği görülmüştür. Öğretmen görüşlerinde ise kullanılan öğretim yöntem ve teknikler açısından bazı sorunlar olduğu gözlenmiştir. Öğretmenlerin dersin işlenişinde öğrenci merkezli öğretim yöntem ve tekniklere daha çok yer vermeleri, analitik düşünmeyi sağlayabilecek yöntem ve tekniklere yer vermelerinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda Tütüncü (2006) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin, öğrencilerinin yaratıcı resimler yapabilmeleri için; örnekleme, anlatım-soru cevap, öyküleme, yaratıcı drama gibi yöntemleri kullandıkları neticesine ulaşılmıştır. Ayrıca; Müzik eşliğinde ders işleme, parçadan bütüne anlatım, iş birliğine dayalı öğrenme, gözlem-inceleme, yaparak yaşayarak öğrenme, modelden çalışma yöntemi, proje yöntemi, bazı konularda kopyalama yöntemi, imgesel çalışma gibi öğretim yöntemlerini de kullandıkları görülmüştür. Türkkan (2008) tarafından yapılan çalışmada da öğrenciler, görsel kültür çalışmalarının uygulanması sürecinde eleştirel bir bakış açısı sergilediklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler üç etkinlik süresince konuya ilişkin sınıf tartışmaları sırasında hem kendi düşüncelerini dile getirmişler hem de bu düşüncelerini savunmuşlardır. Öğrenciler kendi düşüncelerinin önemini fark etmişler ve bu düşüncelerini karşıt düşünceler karşısında da savunmuşlardır. Kanyılmaz ve Özata Yücel (2020) tarafından yapılan çalışmada da gerçekleştirilen öğretmen görüşmelerinde üçüncü sınıf öğretmeni, fen bilimleri dersinin yaparak-yaşayarak, deney ve gözlemlerle öğretilmesi gerektiğini ve öğrencilerin analitik düşünme becerilerini geliştirmek için beyin fırtınası, soru-cevap yöntem tekniklerini kullandığını ifade etmiş fakat öğretmenin ünite boyunca çoğunlukla öğretmen merkezli yöntemleri kullandığı gözlemlenmiştir. Öğretmenin bu durumun farkında olmakla beraber sınıf içi uygulamalarına bunu yansıtmadığını ortaya koymuştur. Olça (2015) tarafından yapılan çalışmada analitik düşünmeyi sağlayan öğretim yöntemlerinden biri olan problem çözmeye dayalı öğrenmenin öğrencilerin öğrenmeleri üzerinde olumlu etkileri olduğu görülmüştür. Bu bağlamda eğitim durumlarında yukarıda belirtilen öğretim yöntem ve tekniklerine yer vererek öğrencilerin analitik düşüncelerine de katkı sağlanabileceği düşünülmektedir.

İkinci sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı sınav durumları incelendiğinde programda sınav durumlarına yer verilmediği görülmüştür. Öğretmen görüşlerinde ise ölçme ve değerlendirmede gözlem, yapılandırılmış grid, öz değerlendirme ve akran değerlendirme, dereceli puanlama anahtarı kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bunlardan gözlem, gözlem, yapılandırılmış grid, öz değerlendirme ve akran değerlendirmenin analitik düşünmeyi ölçmede kullanılamayacağı düşünülmektedir. Analitik düşünme testleri, portfolyolar, rubrikler kullanılarak ölçme yapılabilir. Bu bağlamda Mamur (2012), portfolyoların öğrencilerin sanatsal öğrenme sürecine dair algılarının tipik bir fotoğrafını sunduğunu ve portfolyo dokümanlarının incelenmesinin sınıflarında ölçme ve değerlendirme amacıyla portfolyoları kullanan pek çok görsel sanatlar öğretmenine öğretim süreçlerinde yapıcı katkılarda bulunabileceğini ifade etmiştir. Özdemir (2020) tarafından analitik düşünmenin Türkçe eğitiminin temel dil becerileriyle ilişkisini ortaya koyma ve bu konuda teorik bir çerçeve oluşturmak amacıyla yapılan araştırmada, analitik düşünme becerisinin eğitim yoluyla geliştirilebileceğini, sentez ve değerlendirme basamaklarını içeren düşünme becerilerinin geliştirmek amaçlı ön hazırlığı temsil ettiği ortaya koyulmuştur.

Program kazanım, içerik, eğitim ve sınav durumları açısından genel olarak değerlendirildiğinde analitik düşünme açısından yetersiz olduğu düşünülmektedir. Uygulamada öğretmenlerin öğretmen merkezli öğretim yöntem ve teknikleri kullanmaları, yetkinlikleri, yeni öğretim yöntem ve teknikler, ölçme araçları konusunda yeterli donanıma sahip olmamaları ya da donanımı olsa da derslerde bu yöntemlere çok yer vermemeleri programın hedefine ulaşmasına engel olabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda programda yapılacak güncelleme çalışmalarında öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerine yönelik kazanım, içerik, eğitim ve sınav durumları oluşturulması önerilebilir. Yapılacak diğer araştırmalarda bu ders kapsamında farklı bir sınıf düzeyi seçilerek analitik düşünmeye uygunluğu açısından değerlendirme yapılabilir. Uygulayıcılara yönelik olarak ise öğretim programının analitik düşünme içeren öğretim yöntem ve tekniklerle (münazara, beyin fırtınası vb.) desteklenmesi önerilebilir.

Araştırma sonuçlarına göre araştırmacılara ve uygulayıcılara dönük önerilere aşağıda yer verilmiştir:

- Çalışmada 2. sınıf görsel sanatlar öğretim programı kazanımlarının ve içeriğinin analitik düşünme becerilerini kazandırmaya uygun olmadığı tespit edildiğinden, programın yeniden güncellenmesi çalışmalarında kazanımların ve içeriğin üst düzey düşünme becerilerine uygun olarak düzenlenebilir, analitik düşünmeyi sağlayan kazanımlar eklenebilir.
- Çalışmada 2. sınıf görsel sanatlar öğretim programı eğitim durumlarının programda yer almamasından dolayı, öğretim yöntem ve tekniklerinin dersin kazanımlarına ulaşılmasında ve analitik düşünme becerisini kazandırmadaki önemi düşünülerek program buna göre düzenlenebilir.
- Çalışmada 2. sınıf görsel sanatlar öğretim programı sınav durumlarının programda yer almamasından dolayı dersin yapısına uygun olarak analitik düşünme ölçeklerinin de programa eklenmesine yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Bu çalışmada, görsel sanatlar dersi öğretim programının analitik düşünme becerisini kazandırmaya uygunluğu incelendiğinden, ilerideki çalışmalarda farklı kademelerdeki derslerin öğretim programları

Köse, F. (2021). Program review, evaluation and development study for analytical thinking in the second-class visual arts course. *Journal of Educational Reflections*, 5(2), 89-106.

analitik düşünme bağlamında incelenebilir. Ayrıca, görsel sanatlar dersleri üzerinde eleştirel, mantıksal, yaratıcı düşünme becerileri kapsamında da araştırmalar yürütülebilir.

- İkinci sınıf görsel sanatlar dersinde analitik düşünmeyi sağlamak amacıyla rubrikler, dereceli puanlama anahtarları ve açık uçlu sorular kullanılabilir. İkinci sınıf görsel sanatlar dersinde analitik düşünme becerisini geliştirmeye yönelik rubrik, dereceli puanlama anahtarı ve açık uçlu soru örnekleri Ek-1'de verilmiştir.

KAYNAKÇA

- Akkuş Çakıroğlu, N. ve Senemoğlu, N. (2016). Yükseköğretimde analitik düşünme becerileri, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(3), 1487-1502.
- Ateş, R. (2007). *İlköğretim 7-11 yaş grubu için görsel sanatlar dersinin önemi*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of educational objectives, the classification of educational goals, handbook I: Cognitive Domain*. New York: David McKay Company.
- Çakır, N. (2013). *Üniversite eğitiminin üst düzey düşünme becerilerinin gelişimine etkisi*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Değirmenci, M. (2018). Analitik düşünme ve günlük ders planı örneği. H.G. Berkant (Ed.), *Düşünme Eğitimi* (77-97). İstanbul: Paradigma Akademi.
- Facione, PA (2011). *Critical thinking: what it is and why it counts*, 2007 (1), 1-23.
- Fidan, B., ve Fidan, M. (2016). Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersi kavramına ilişkin metaforik algıları. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 159-166.
- Güneş, F. (2012). Öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirme. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 32, 127-146.
- Kanyılmaz, B. M. ve Yücel, E. Ö. (2020). Öğretmenlerin fen bilimleri dersinde ilkökul öğrencilerinin analitik düşünme becerilerinin geliştirilmesine yönelik görüşlerinin ve sınıf içi uygulamalarının değerlendirilmesi. *Eğitim ve bilim*, 45(204), 23-39.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Karip, F. (2019) a. İlkokul görsel sanatlar dersi kazanımlarının yenilenmiş Bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 8(3), 1929-1948.
- Karip, F. (2019) b. Görsel Sanatlar Dersi ortaöğretim kazanımlarının yenilenmiş Bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (2), 185-206.
- Krathwohl, D. R. (2002). A revision of Bloom's taxonomy: An overview. *Theory into practice*, 41(4), 212-218.
- Krathwohl, D. R. (2009). A revision of Bloom's taxonomy: An overview. *İlköğretim Online*, 8(3), 1-7.
- Mamur, N. (2009) *Anadolu güzel sanatlar lisesi resim bölümü öğrencilerinin sanatsal yeterliliğini ölçme ve değerlendirmede egd' nin (portfolyo) rolü*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Mamur, N. (2012). Görsel sanatlar eğitiminde nitel araştırmalar için bir doküman: portfolyo. *Eğitim ve Bilim*, 37 (165), 194-207.
- Millî Eğitim Bakanlığı, (2018). Görsel sanatlar dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 1,2,3,4,5,6,7 ve 8.sınıflar). <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=325> adresinden 09.01.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Nalinci, G. Z. (2014). İlkokul birinci sınıf görsel sanatlar eğitimi dersi öğretim programının değerlendirilmesi. *Electronic Turkish Studies*, 9(2).
- Numanoğlu, G. (1999). Bilgi toplumu-eğitim-yeni kimlikler: bilgi toplumu ve eğitimde yeni kimlikler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 32, (1-2), 341-350.
- Ocak, G. ve Park, F. (2020). Lise öğrencileri için analitik düşünme ölçeği geliştirme çalışması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (1), 49-68.
- Olça, M. (2015). *Probleme dayalı öğrenme yönteminin öğrencilere analitik düşünme becerileri, kavramsal anlamaları ve Fen'e yönelik tutumları üzerine etkileri*. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Özdemir, O. (2020). Türkçe eğitiminde geliştirilmesi gereken bir üst düzey düşünme becerisi: analitik düşünme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 950-971.
- Şentürk, C. (2009). Eğitimde yeniden yapılanma ve yapılandırmacılık. *Eğitim Dergisi*, 23.
- Tataroğlu, E. (2011). Görsel sanatlar dersi kazanımlarının bilişsel-duyuşsal-psikomotor alan becerilerinin aşamalarına göre sınıflandırılması. *Milli Eğitim Dergisi*, 41(190), 122-144.
- Türkkan, B. (2008). *İlköğretim görsel sanatlar dersi bağlamında görsel kültür çalışmaları: bir eylem araştırması*. Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Tütüncü, (2006). *İlköğretim görsel sanatlar (resim-iş) eğitimi dersi çerçevesinde çocuk resminde yaratıcılık kavramının algılanışına ilişkin bir durum çalışması*. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Köse, F. (2021). Program review, evaluation and development study for analytical thinking in the second-class visual arts course. *Journal of Educational Reflections*, 5(2), 89-106.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, A. ve Baltacı, S. (2016). İlköğretim matematik öğretmen adaylarının geometrik olasılık problemlerini çözme süreçlerinin analitik düşünme bağlamında incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 91-111.

Yurdakal, I. H. (2019). 2018 görsel sanatlar öğretim programındaki kazanımların uygulanabilirliğinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 48 (223), 231-243.